

України, військові частини, підприємства, установи та організації. Управлінські військові правовідносини виникають під час управління заходами забезпечення оборони держави суб'єктами військових правовідносин в Україні. До них ми можемо віднести: Президента України, військовослужбовців (командири, начальники), державних службовців (посадових осіб) та працівників Збройних Сил України (посадових осіб). До юридичних осіб управлінських військових правовідносин в Україні можна віднести: органи державної влади, органи військового управління, органи військового командування.

Таким чином, класифікація військових правовідносин в Україні може бути здійснена за різними критеріями, що має важливе не лише теоретичне, але й практичне значення.

Література

1. Теорія держави і права. Академічний курс: підруч. / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – 2-е вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 688 с.

2. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

3. Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України: Закон України від 24 березня 1999 р. № 548-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/548-14>

УДК 340(043.2)

Соболь Є. Ю., д.ю.н., доцент,
Кіровоградський державний педагогічний
університет ім. В. Винниченка, м. Кропивницький

ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ СВОБОДИ У ПРАВІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Важливою суспільною цінністю людини є не лише формальна свобода, а й повноцінне та безперешкодне втілення її в реальних суспільних відносинах. Важливим аспектом реалізації свободи у праві є проблема гарантій свободи людини, що є актуальним та дискусійним питанням, якому приділена значна увага спеціалістів, як у сфері науки так і практики.

У науковій літературі не склалося загальновизнаного розуміння категорії «гарантії», зокрема останні (гарантії) слугують надійним сполучником, який забезпечує необхідний у сфері правового статусу особистості перехід від загального до часткового, від, продекларованої в законі, можливості до дійсності. Таким чином, впливає нагальна потреба вивчення всієї сукупності чинників, які забезпечують необхідне

переведення прав та свобод людини зі сфери належного до суцього.

На думку С. Братуся, юридичні гарантії – це те, що існує в багатоманітних проявах, а не те, що лише гарантує дієвість права [1, с. 85]; А. Міцкевич під гарантіями розуміє сукупність правових засобів, які спрямовані на реалізацію прав і свобод людини і громадянина [2, с. 30]. Таким чином, право створює умови не лише для існування «свободи на папері», а й фактичної реалізації та здійснення прав громадян.

Зокрема, в юридичній літературі визначають три основні елементи системи гарантії. По-перше, інституціональні гарантії, пов'язані з функціонуванням органів, діяльність яких спрямована на охорону і захист порушеної свободи у праві; по-друге процесуальні гарантії, які реалізуються при здійсненні правосуддя, в рамках відповідного процесу; по-третє, матеріальні гарантії, у вигляді права особи на компенсацію збитків, завданих порушенням його свободи у праві.

Усі можливі гарантії свободи людини в науковій літературі прийнято поділяти на загальносоціальні (загальні) гарантії: ідеологічні, політичні, економічні; та юридичні (правові) гарантії як формально визначені державою принципи та норми, які спрямовані на здійснення свобод людини шляхом охорони та захисту, а також належної регламентації порядку їх здійснення.

В. Речицький головними видами юридичних (правових) гарантії визначає: проголошення свободи як мети політичної діяльності держави; оголошення свободи як вищої соціальної цінності; закріплення свободи в якості великомасштабного правового поняття (категорії); фіксація численних конституційних прав-свобод; утвердження принципу свободи і закріплення політико-правових стримувань і противаг, які забезпечують свободу [3, с. 73].

Юридичні гарантії свободи у праві полягають у забезпеченні необхідних умов для нормального життя, активної діяльності громадян у суспільстві. Згідно з цими цінностями виникає необхідність систематичного оновлення та приведення у відповідність до вимог часу чинне законодавство. Також важливе значення полягає в удосконаленні правових форм і методів охорони свободи людини шляхом обговорення законопроектів, їх прийняття та втілення в життя, посилення відповідальності за порушення закріплених прав і свобод громадян з боку інших осіб та з боку держави.

Особливий дослідницький інтерес у багатьох представників сучасної науки виникає щодо питання взаємозв'язку свободи і відповідальності. На думку Н. Пархоменка, відповідальність як правова цінність є гарантом забезпечення свободи [4, с. 39]. За визначенням В. Селіванова, свобода волі людини не тільки визначає її певну соціальну автономію й рівність, а й обумовлює особисту незалежність і, головне, свідому відповідальність

людини у суспільстві. В. Ляшенко, у свою чергу, характеризує відповідальність як органічну властивість свободи, підкреслюючи, що свавілля саме тому й не є свободою, оскільки не передбачає відповідальності [5, с. 271].

Тобто, свобода для людини – це не тільки дарунок, а й важкий тягар, оскільки людина приречена на свою свободу і не може ухилитися від покладеної на неї тим самим відповідальності. Шляхом встановлення відповідальності можна визначити усвідомлення своєї свободи людиною, зокрема у виборі цінностей, способів та засобів їх досягнення, розуміння наслідків діянь. Зокрема, В. Селіванов вважає, що свобода людини не тільки визначає її соціальну автономію, а й свідому відповідальність людини в суспільстві [6, с. 613].

На основі викладеного вище можливо зробити висновок, що відповідальність як правова цінність є гарантом забезпечення свободи, де право передбачає свободу самореалізації особи і в той же час встановлює відповідальність перед собою та суспільством за наслідки вільнообраних дій. Таким чином, гарантії свободи у праві визначаються мірою відповідальності, яку здатна взяти на себе особа при здійсненні своєї свободи, що є пропорційною діапазону реалізації суб'єктивних можливостей, тому мірою розширення свободи є «тягар відповідальності», який створює гарантійну основу у суспільно-правових відносинах.

Література

1. Братусь С. Н. Юридическая ответственность и законность / С. Н. Братусь. – М.: Юрид. лит., 1967. – 216 с.
2. Мицкевич А. В. О гарантии прав и свобод граждан в общественном социалистическом государстве / А. В. Мицкевич // Советское государство и право. – 1963. – № 8. – С. 24-32.
3. Речицкий В. В. Свобода и государство / В. В. Речицкий. – Х.: Фолио, 1998. – 143 с.
4. Соціальний вимір правової системи: реалії та перспективи: монографія / відп. ред. Ю. С. Шемшученко. – К.: Видавництво «Юридична думка», 2011. – 175 с.
5. Дія права: інтегративний аспект: монографія / кол. авторів; відп. ред. Н. М. Оніщенко. – К.: Видавництво «Юридична думка», 2010. – 360 с.
6. Селіванов В. М. Право і влада суверенної України: методологічні аспекти: [монографія] / В. М. Селіванов. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. – 724 с.